

יוצא לאור ע"י
ללמוד ולהדעת - מידע הלכתי
רה"ח אברהם צבי בני ברק
דוא"ר: noy10@etrog.net.il
מנעך ע"י
הרה"צ ישראל מאיר וייל שליט"א
מח"ס ובוים השבת והשולחן כהלכתו
המועדים כהלכתם
רב קהילות בני הישיבות והיכל יוסף שלום
רמת בית שמש ג'

מאיר דרך

מידע הלכתי
גליון מס' 37

עמ' ג'
'לדעת חכמה'
שאלות מצויות מבית ההוראה

עמ' א'
נושא על הפרק -
חמץ שעבר עליו הפסח

חמץ שעבר עליו הפסח

רבים נמנעים מלקנות חמץ שעבר עליו הפסח, גם אם נמכר במכירת חמץ, ויש המחמירים יותר בימינו שרבים מהמוכרים אינם שומרי תורה ומצוות*.

לפחות הודיעו לו היכן המפתח, לדעת רוב הפוסקים לא חלה המכירה אפי' בדיעבד כמו שביארנו בהמועדים כהלכתם סי' מ' סעי' ט"ו. ומלבד זאת, המכירה שלנו היא אחרי הביטול ולדעת כמה פוסקים אינה חלה על מה שהתבטל וכמו שביארנו שם סעי' ד'.

ועי' עוד בהרחבה בספר מכירת חמץ כהלכתו פ"א סעי' ט' - י' בענין זה.

והנה, מלבד כל הנ"ל, הרבה נתקשו במכירת חמץ שלנו שהחמץ נשאר אצל המוכר והקונה שילם רק מעט דמי קדימה, והרי לכאורה הישראל רוצה בקיומו של החמץ (עי' טור ומג"א ומשנ"ב סוף סי' ת"ג לגבי משכיר לנכרי כלי חמץ שרוצה בקיום החמץ כדי שלא יבקע הכלי בשעת הביטול) כי אם החמץ יאבד בודאי הנכרי לא ישלם לו את יתרת החוב [ואם החמץ במקור בודאי הישראל משלם את עלות הקירור], ובנשמת אדם כלל קי"ט אות ו יישב שאם החמץ של נכרי ובביתו של נכרי כבר אין לחוש לרוצה בקיומו, וכ"כ ביטעות יעקב [סי' תמ"ח סוסק"ה], ובכת"ס [ארו"ח סי' קט"ז] ובמקור חיים [בי' סי' ת"ג סק"ז] כתבו שאין דין רוצה בקיומו במניעת הפסד אלא רק כשרוצה להרויח [כמו בס' ת"ג שרוצה להרויח שכר], והובא בשו"ת מערכת חמץ ומצה כלל ט' אות ו, ובחשוך חמד [פסחים כט:] הביא בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל שאינו צריך את החמץ כי אם רק

א. במכירת חמץ הציבורית הנהוגה כיום, יש חסרונות גדולים, ונפרטם בעז"ה.

הב"ח [סי' תמ"ח] והא"ר [שם סק"ז] והישוע"י [שם סק"ה] כתבו שכל מכירת חמץ הנהוגה כיום שהחמץ נשאר באמת ברשות הישראל ושני הצדדים יודעים שהמכירה רק לפסח והוי הערמה [וקצת דומה למכירת קרקעות לנכרי להיפטר משביעית, מלבד מה שבקרקעות יש ג"כ איסור לא תחנם], וגם התבואות שור [בכור שור על פסחים כא.]. והמחצית השקל [סי' תמ"ח סק"ד] והשואל ומשיב [מהדרה ב' ח"ב סי' ע"ז] פקפקו מאוד במכירה שידוע לשני הצדדים שהמכירה רק להפקיע מאיסור חמץ והוי הערמה, וידוע שהגר"א סירב לסמוך על המכירה לעניני מכירת חמץ גמור [מעשה רב אות קצא], וכן הורי הפוסקים [דינים והנהגות לחזו"א פי"ז אות כ, הגר"ש אלישיב זצ"ל, שבט הלוי ח"ט סי' כ', ועי' אור לציון פ"ט הע' א' ושד"ח חו"מ פ"ט אות ו ואות כ] שאין לסמוך על המכירה הציבורית לענין חמץ גמור ותערובתו אלא רק במקום הפסד גדול או בספיקות של חמץ.

והנה, מלבד זאת, ישנם מקומות שמוכרים חמץ של מומרים חילונים באופן שלא מועיל ע"פ חוקי הערכאות ואין להם שום סמיכות דעת אמיתי ויש שסוברים שבאופן זה אין המכירה חלה כלל אפילו בדיעבד [וכדלקמן].

ומלבד זאת, אם לא מסרו מפתח לנכרי [או

ויש לדעת כמה דברים חשובים בזה:

- א. מוצר שהיה ארוז בשקית קטנה בזמן פסח כך שלא היה כזית חמץ באריזה, דינו יותר קל, ובודאי שיש להתחשב בזה לצרפו בספיקות וכדו'.²
- ב. קמח שנטחן לפני פסח, דינו כחמץ גמור.³
- ג. משפרי אפיה, גם אם הם חמץ ונמכרו לנכרי בפסח, בדרך כלל אינם אוסרים את המאפה.⁴
- ד. חברות רבות הם בבעלות נכרית מלאה [כמו: אוסם, טבעול, נסטלה, יוניליוור],

שנמכר נראה שיש להקל עכ"פ בשעת הצורך, ובפרט אם החמץ מעורב בשאר רכיבים שאינם חמץ. שים לב, אריזות מזון שנרכשו אחרי פסח, יכולים להגיע ממפעל ששם היה כזית חמץ בכלים גדולים.

ג. בס' תס"ז, ב' מבואר שדגן שנפל עליו מים בא לידי חימוץ, ועי' שם סק"ח לגבי גשם שזילף על חטים במחור, ובמשנ"ב סק"ו וסק"ז מבואר שבחיטה קצורה יש להחמיר גם בנפל מעט מים ואפילו לא נתרככו החטים [ועיי"ש סק"יז], ושם סק"ו מבואר שאם החטים התנפחו א"כ אסורים גם בהנאה אפילו לא התבקעו [ומה שכתב המשנ"ב שם סק"ט שדוקא בנתרככו, היינו ביחס לתבשיל ולא ביחס לחמץ עצמו כמש"כ המג"א שם סק"ב והפמ"ג שם במ"ז סק"י. וכל חיטה השרויה במים נאסרת אחרי 18 דק' כמב' בס' תס"ז, ב' (וכשמוכר לנכרי חיישינן שהנכרי ישהה עוד עד שיצטברו 18 דק'), מלבד אם עוסק בהם כמב' שם סעי' ט' (והתבשיל כחליטה כמש"כ הח"י שם סק"ז ובאה"ט שם סק"ז-ז. וכיום לא יודעים לחלוט כמב' בס' תנ"ד, ג'[[, ובס' תנ"ג סקכ"ד ובשעה"צ סקמ"ז כתב שדגן ששרה במים אסור לאכלו אחר הפסח ומותר ליהנות מדמיו. ובמעשה רב [אות קפ ואות קפא] מבואר שאין לאכול חיטה רחוצה במים שנמכרה לנכרי.

הנה, כיום החטים נרחצות במים זמן קצר ואח"כ נמצאות בחזר עם לחות וטיפות מים למשך כמה שעות על מנת לנפחם, ובאופן כזה קרוב לודאי שהם חמץ ולכן אין להקל לאוכלם אחרי פסח, וכן הורו הגרי"ש אלישיב וצ"ל והגר"מ גרוס שליט"א.

ד. זה וזה גורם מותר כמב' בס' שיי"ח סקע"ג, והאחרונים דנו בדין זה וזה גורם באיסורי הנאה, עי' ש"ך ופמ"ג י"ד סי' ס' סק"ה ופמ"ג כאן

לגלויי מילתא שנדע את גודל ההפסד, והוסיף שודאי אסור ליהודי לחפוץ שהחמץ ישאר בעולם לא בגלל איסור רוצה בקיומו, אלא בגלל שבזה מגלה דעתו שהמכירה לא נעשתה בלב שלם כי אם בהערמה. ועי' גם עונג יו"ט סי' ל"ז ודברי מלכיאל ח"ד סי' כ"ד אות עה ושבת הלוי ח"ד סי' מ"ט.

ובדבר הצלת החמץ משריפה בתוך פסח, עי' לקמן סעיף ל"א.

עוד נחלקו הפוסקים אם מועילה מכירה שחלה ע"פ ההלכה ולא ע"פ חוקי הערכאות כאשר המוכר מתכוון למכור בלב שלם, דעת החת"ס [או"ח סי' ס"ז ויר"ד סי' ש"ן והנובי"ק [סי' י"ח] והאגרו"מ [או"ח ח"ד סי' צ"ה] שיש להקל שהמכירה חלה כיון שאם ירצה לממש את השטר ע"פ ההלכה הרי בודאי יוכל ולכן אין צורך בגמירות דעת של הנכרי הקונה, אבל דעת המח"ש [סי' רמ"ח סק"ד] והשו"מ שם שצריך גמירות דעת גם של הנכרי קונה שיהיה באופן המועיל. אמנם באופן שהמוכר עצמו חסר לו בסמיכות דעת הרי בודאי אין המכירה חלה כלל גם לדעות המתירות.

ואם השטרות אינם תקפים ע"פ החוק, הרי הדבר ברור שאין לו סמיכות דעת אמיתית למכור את החמץ, ואין זה נחשב דברים שבלב [עי' קדושין נ.].

ב. אריזות מזון שבכל האריזה יחד אין כזית חמץ, יש להקל לאוכלם אם נמכרו במכירת חמץ גם לאלו שמתמרים שלא לאכול חמץ שנמכר, מפני שלרוב השיטות אין בזה איסור דאורייתא, וכמו שנתבאר בהמועדים כהלכתם סי' ל"ו סעי' ב', ועי' באה"ל בס' תמ"ז, י"א ד"ה בין וחזו"א סי' קט"ז סק"א ד"ה שו"ע וסי' קי"ט סקכ"ג ד"ה ונתערב שנחלקו הפוסקים אם מותר לאכול חמץ פחות מכזית שעבר עליו הפסח, ולענין חמץ

ויש לברר האם הם קונים אחרי פסח קמח שהיה רטוב ונטחן לפני פסח, כי אם לא, הרי הם נכרים בעצמם וחמץ שהיה בבעלותם בפסח אינו נאסר^ה.
ה. מידע על מוצרים: אבקת אפיה- בדרך כלל אינה חמץ.

אבקת מרק- לפעמים חמץ, אם יש ספק על ה'עמילן' האם הוא חמץ, יש להקל, מפני שאין כזית חמץ באריזה [כשנארז בודאי לפני פסח].

אלכוהול- הרבה פעמים עשוי מדגנים שהם חמץ.

בירה- חמץ גמור. ודע, שבירה משוקת חודשים ארוכים אחרי הייצור, ומי שאינו אוכל חמץ שנמכר צריך להימנע משתיית בירה לפחות עד חודש אלול [ובודאי צריך לדעת שהבירה נמכרה], ואמנם בירה המיובאת מחו"ל, לאחר שעבר זמן ארוך מפסח כנראה היתה ברשות נכרי בפסח ואין בה איסור.

גריסים- בהשגחת בד"ץ העד"ח אינם חמץ כלל.

ויטמינים- חשש לחמץ. אפשר לברר במדריך הכשרות של בד"ץ העד"ח.

לתת- חמץ גמור.

נקניקיות ושניצל סויה- כמעט תמיד חמץ גמור.

סוכריות גומי [ג'לי] וחמצוצים- חלקם חמץ גמור, ואפשר לבדוק ולראות ברשימת הרכיבים.

קמח לבן- כיום חמץ גמור. קמח מלא אינו בהכרח חמץ.

שמרים- לחים אינם חמץ, יבשים הם בחשש תערובת חמץ ואפשר להקל [ובפרט באריות שנארזו לפני פסח ובודאי אין בהם כזית חמץ].

שאלות מבית ההוראה

עלוני צדקה או מודעות התרמה בשבת * שבירת 'איגלו' בשבת * עד שלא ראה את העד השני בזמן הנחת ההינומה * סגירת טיטול ב'סקוטש' לזמן ארוך * האם העולה לתורה

הפסח שאין לו מתירין, וגם מה שהביא המשנ"ב [סוף סי' תמ"ח] שיש אוסרים לשתות מחלב של בהמות שאכלו חמץ בפסח, היינו דוקא בפסח עצמו שאז חמץ איסורו במשהו וכמש"כ המג"א סי' תמ"ה סק"ה, אבל לענין חמץ שעבר עליו הפסח לא שייך איסורו במשהו. ה. חברות אלו הינם בבעלות מלאה של נכרים. אמנם יש לברר בכל חברה מנין יש לה קמח.

בסוף סי' תמ"ח, ואמנם המשנ"ב [סי' תמ"ב סק"ה וסי' תמ"ה סקי"ב] כתב שגם לענין חמץ אמרינן זה וזה גורם מותר [וגם המג"א התיר בסי' תמ"ב סק"ט- ובסי' תמ"ה סק"ה וסוסק"ו אוסר, ויש לחלק כמש"כ הנשמ"א בהל' פסח תשובה ט'] וכשיתת הגר"א [מעשה רב אות קפג] והנשמ"א [שם], והפר"ח והישועות יעקב כתבו להחמיר בזו"ג בפסח משום שהוא דבר שיש לו מתירין, וטעם זה לא שייך בחמץ שעבר עליו

יאמר 'חזק' * קידוש על הגביע היפה ביותר * הנחת מאכלים בשבת על מיחם חשמלי * 'נביא' מקלף בזמן הברכה * נטילת ידים אחרי קסיסת ציפורניים בשיניים * 'פנים חדשות' שבא לסעודת שבע ברכות ולא אכל * אמר מודים דרבנן בתפילת הלחש * כישול פרווה כתבנית אפיה חלבית לא ב"י בתנור בשרי לא ב"י

עלוני צדקה או מודעות התרמה בשבת

האם מותר לקרוא עלון של צדקה בשבת, וכן האם מותר לקרוא בשבת מודעה על צדקה או התרמה לישיבה או כוללים או תלמוד תורה?
תשובה: עלוני צדקה בשבת אינם מוקצה ומותר לטלטלם וגם מותר לקרוא בהם בשבת, וכן מודעות על התרמה לצדקה או התרמה לישיבות או כוללים או תלמוד תורה או מודעות של מכירת ספרי קודש או מכירת ד' מינים אינם מוקצה וגם מותר לקרוא בהם בשבת.¹

שבירת 'איגלו' בשבת

האם מותר לשבור 'איגלו' גדול בשבת?
תשובה: אין לשבור 'איגלו' בשבת, בין אם יש פלסטיק המחלק את האיגלו לשנים ובין אם לא, כי עצם שבירת קרח אינה מותרת כי אם לצורך שבת.²
אבל יש קצת הבדל כי שבירת קרח מצד עצמו אפשר להקל אם יש בזה צורך שבת, ושבירת הפלסטיק במקום במסומן לחיתוך אסורה בכל מקרה לדעת כמה מגדולי ההוראה.³

ז. נחלקו הראשונים אם יש שם סותר בשבירת קרח, שיטת המרדכי שיש בזה שם סותר אלא שמותר לשבור קרח לצורך לקיחת האוכל מתחתיו כמו שמותר לשבור חבית מוסתקי לצורך האוכל, ויש בזה ב' נפק"מ, א, אם מותר לשבור את הקרח עצמו שלא לצורך אכילתו אלא לצורך חלוקה וכדו', ב, אם מותר לשבור קרח המחובר לקרקע, והאחרונים [מג"א וא"ר וסייעתו] נחלקו איך ההלכה בזה, ופסק המשנ"ב [סי' ש"כ סקל"ו] שלצורך שבת אפשר להקל, אבל אם אין בזה צורך שבת אין להקל.
ח. משום מחתך כמה שחותר במקום המסומן וגם אפשר שיש בזה מכב"פ, כעין הפרדת גביעי לבן זה מזה ופתיחת לשונות של פחית שתיה, ונתבאר השיטות וטעמיהם בוביים השבת סי' י"ב סעי' י"ז.

ו. שטרי הדיוטות אסורים משום ממצוא חפצך ומשום שמא ימחוק. והנה, אם קורא לצורך מצוה בסוג מודעה שודאי אין חשש שימחוק, מותר, שהרי טעם ממצוא חפצך לא שייך אם הוא לצורך מצוה כמבואר במג"א ופמ"ג סי' ש"ז סקט"ז, וע"ע במג"א סי' שכ"ג סק"ה ובמ"ב שם סק"כ שבמקום שאי אפשר צידד להקל אף במקום שיש חשש שמא ימחוק. ובמודעות או עלונים לצורך מצוה בודאי מותר לקרוא כי שני הטעמים לא שייכים שהרי זה צורך מצוה ולא שייך בזה חשש מחיקה, ולשמא יכתוב לא חיישינן כיון שיצטרך להביא עט ואדהכי אידכר, ע"פ שו"ת רדב"ז ח"ב סי' תר"צ וקובץ תשובות ח"א סי' ל"א. וכן שמעתי מרבינו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל.

עד שלא ראה את העד השני בזמן הנחת ההינומה

הייתי עד בחופה, והלכתי לראות את הנחת ההינומה כהוראת הרב מסדר הקידושין, אלא שהיה קצת צפוף והיה נראה לי שהעד השני לא ראה את הנחת ההינומה, לא יכולתי לראות אותו בגלל הצפיפות. אחר כך העד השני אמר שכך ראה. האם יש בזה בעיה?

תשובה: העדים צריכים להקפיד להיות סמוכים זה לזה, ולפחות יקפידו שיראו זה את זה [ולא יהיה מי שיעמוד ביניהם ויסתיר אותם זה מזה]. גם כשהולכים לראות את החתן כשמניח את ההינומה על ראש הכלה, צריכים לעמוד סמוכים זה לזה². ועיין עוד בהערה³.

סגירת טיטול ב'סקוטש' לזמן ארוך

בשנים האחרונות מייצרים טיטולים עם 'סקוטש' ולא עם דבק משום חשש תופר. האם אפשר לחבר ו'להדביק' את הסקוטש בשבת בגמר השימוש לפני זריקתו לפח? תשובה: מותר, כי אין זה תופר כלל, וגם מותר לסגור רוכסן לזמן ארוך משום כך⁴.

שליט"א שלכתחילה יש לחוש לשיטות שפוסלות, ולכן העדים יקפידו לראות זה את זה, ועי' גם תשובות והנהגות ח"א סי' תשמ"ו.

י. לא מצאתי שהעירו הפוסקים שבזמן שהחתן מניח את ההינומה על ראש הכלה, העדים יעמדו במקום קרוב ולא יסתכלו מרחוק על המעשה, ואפשר הטעם, דהנה בשו"ע [אבה"ע סי' מ"ב, ג'] כתוב שהכלה צריכה לדעת שיש עדים, ואפשר שכל זה רק בקידושין, אבל בחופה לא שייך לומר משטה הייתי והכל בשחוק כי עצם הדבר מוכיח הסכמה לנישואין, וצ"ע עוד.

יא. הגדרת תופר הוא 'חיבור' בין שני דברים, ואם אין חיבור באמת אלא שיש 'פטנט' שמחמתו אי אפשר לנתק את שני הדברים זה מזה, אין זה בכלל מלאכת תופר, וסקוטש או רוכסן אינו חיבור של שני דברים אלא שיש 'פטנט' שמחמתו אי אפשר לנתק את שני הדברים זה מזה, ולכן מותר גם אם עושה כן לזמן ארוך, כן הורו הגרש"ו אויערבך וצ"ל [עי' שש"כ פט"ו הע' רלב"ן והגר"ש אלישיב וצ"ל [עי' נשמת אברהם מהדו"ב סי' ש"מ אות ח 2 ובוביוס השבת סי' י"ב סעי' י' וסוף סעי' ה'], וגם באגרו"מ ח"ב סי' פ"ד מבואר כעין זה. ויש להוכיח קצת מדברי המשנ"ב בסוף סי' ש"מ לגבי מי שהסתכנו בגדיו בקוצים שלא היה צד לאסור משום קורע. ועי' שבת הלוי ח"ג סי' נ"א.

ט. שני עדים שכל אחד רואה את המעשה אבל שניהם לא רואים זה את זה נחשבים 'עדות מיוחדת' שפסולה בדיני נפשות כדאיתא במכות דף ו: ו, ולגבי קידושין, כתב הב"י [חו"מ סי' ל' ס"ז] בשם הר"ן [גטין דף לה: בדפי הרי"ף ד"ה ולא] שאם עד אחד ראה את המעשה ואח"כ עד נוסף ראה בנפרד, הרי זה פסול משום שעדות מיוחדת פסולה בקידושין.

אמנם לא מפורש שם לגבי שני עדים שרואים ביחד את המעשה כל אחד מפינה אחרת אלא שאינם רואים זה את זה, ובאחרונים [נובי"ק אבה"ע סי' ע"ב בסתירת ההיתר השלישי, אחיעזר ח"א סי' כ"ה אות ג, ערוה"ש אבה"ע סי' מ"ב סעי' ל'] חששו שגם באופן זה העדות פסולה [ולכל היותר תצטרך גט לחומרא], ולכן ברדאי לכתחילה יש להקפיד על זה.

והנה, הנחת ההינומה היא מסדר החופה לחלק מהשיטות [עי' אבה"ע סי' נ"ה, א'], ולכן לכתחילה יש להקפיד שהעדים יראו זה את זה גם בזמן הנחת ההינומה.

ואמנם בספר עדות שמואל עמ' רנד - רסד הביא כמה אחרונים החולקים ומכשירים עדות מיוחדת בקידושין, ומביא שהשאג"א כתב [שו"ת הוספות סי' א' ד"ה ולפי"ז] מעולם לא ראינו שחוששים שהעדים יראו זה את זה בקידושין, אבל עי' בתל לפיות [קובץ סד עמ' לא] כתב הגר"מ גרוס

להתיר איסורים מחשש שהשואל יעשה איסור גדול יותר

אני עוסק בחזרה בתשובה, ונתקל לפעמים בשאלות של מקרים שאם לא אומר להם להקל בזה הם יעברו איסורים חמורים יותר, יש כמה דוגמאות, אבל אפשר להביא אחת מתוכם: הוא שואל אם יוכל לחמם אוכל מבושל יבש בשבת על האש (או על פלטה) ואם לא אומר לו שמותר, הוא פשוט עלול לבשל בשבת רח"ל, המצב עכשיו הוא שבודאי לא אצליח לשכנע אותו להשהות מערב שבת. מה לעשות?

תשובה: בשום אופן אסור להתיר איסורים, אתה צריך לומר לו את האמת, יש מקרים שבהם אכן אפשר להקל על פי הוראת חכם בעל הוראה מובהק בכל מקרה לגופו, אבל במקרים כאלו, אתה צריך לומר את האמת, ואסור לומר לו היתר שעל דבר שהוא איסור מוחלט, ומה שהוא יעשה זה לא באחריותך².

האם העולה לתורה יאמר 'חזק'

האם העולה לתורה יאמר בעצמו חזק חזק ונתחזק?
תשובה: העולה עצמו לא יאמר, שהרי אומרים לו 'חזק' והוא אינו אומר לעצמו, ועוד שהרי זה הפסק בין הקריאה לברכה³.

קידוש על הגביע היפה ביותר

יש לי גביע גדול בו אני משתמש ל'כוס של אליהו' בליל הסדר, ובשאר השנה לפעמים משתמש בו לחגים או שבתות מיוחדות לפי הענין. התעוררתי להסתפק האם יש חיוב לקדש בו בכל שבת משום זה קלי ואנווהו כי הוא גדול יותר ויפה יותר? תשובה: [מצד פסח באמת אפשר להשתמש בו כל השנה ואחר כך לנקותו היטב] מצד זה קלי ואנווהו יש להסתפק אם הוא חיוב גמור, אבל בודאי יש מצוה גדולה ונכונה להשתמש בזה כל שבוע, ובאופן כללי יש לכל אחד מצוה להשתמש בגביע היפה ביותר והגדול ביותר שיש לו⁴.

יג. ברמ"א סוף סי' קל"ט מבואר שאומרים לעולה המסיים חזק (וכיום הוסיפו לומר לו חזק חזק ונתחזק), ואין העולה אומר לעצמו כמובן, ועוד, שאסור לו לומר כן הרי הוא הפסק בין הקריאה לברכה והרי הטעם שהעולה קורא בעצמו הוא בכדי שלא יהיה חשש ברכה לבטלה [עי' סי' קמ"א, ב].

ומשום כך כתבו הפוסקים [קצות השולחן סי' פ"ד סי"ג ובדה"ש שם, רבבות אפרים ח"ד סי' פ' בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שבט הלוי ח"ז סי' ר"ב, לוח אר"י, דברי יציב או"ח סי' ק"ל] שהעולה עצמו לא יאמר את ה'חזק'.

יד. בגמ' [שבת דף קלג:]: איתא זה קלי ואנווהו עשה לפניו לולב נאה ס"ת נאה וכורכו בשיראיך

יב. קובץ תשובות ח"ג סי' קל"ה בשם הדרכי תשובה סי' קצ"ו סקפ"ג ובשם שו"ת מהרש"ם וכו"כ מיעקב. והטעם פשוט, מה שאתה מורה להתיר על איסור זה הכשלה בחטא שלך ח"ו ומה שהוא עושה מעצמו זה לא באחריותך, מלבד מקרים שיש בהם יותר צדדי היתר וצריך הוראת חכם בעל הוראה מובהק בכל מקרה לגופו.

וכעין זה הורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל לגבי מי שמצא שיש מאפיה שמכשילה במאפה לא כשר, והיה ניתן לעקוב ולברר האם יש עוד מקומות שמכשילים כמותם, והורה שאין לנו רשות לעסוק במסחר בתורה אלא חייבים לפרסם מיד להיזהר ולהימנע מלקנות שם.

הנחת מאכלים בשבת על מיחם חשמלי

האם מותר להניח מאכל על מכסה של פלטה חשמלית בשבת?
תשובה: אסור, ואין זה דומה למיחם שמונח על האש, כי כל המיחם הוא דבר אחד כמו 'כירה' שיש בה אש בתוכה^{טו}. ולכן גם אם יש עליה נייר כסף אינו יכול להניח על הפלטה מאכל שלא היה מונח על האש מערב שבת.

'נביא' מקלף בזמן הברכה

ה'נביא' מקלף שלנו משמש קהילות נוספות אחרי גמר קריאת ההפטרה. שמעתי שיש מקפידים שלא לתת את הנביא עד אחרי גמר הברכות שאחרי ההפטרה. מה המקור לכך?

תשובה: המקור הוא ממג"א סי' רפ"ד ומשנ"ב שם סקי"ב, ומבואר שם שדין זה הוא גם באלו שקוראים את הנביא מתוך החומש, כדי שהמפטיר יראה על מה מברך את הברכות.

נטילת ידים אחרי קסיסת ציפורניים בשיניים

מי שכוסס ציפורניים בשיניו, האם צריך ליטול ידים?
תשובה: לדעת רוב האחרונים והפוסקים, צריך ליטול ידיו אפילו על ציפורן אחת שכסס בשיניו^{טז}, וכן יש לפסוק למעשה.

'פנים חדשות' שבא לסעודת שבע ברכות ולא אכל

בסעודת שבע ברכות שמוזמינים 'פנים חדשות', האם הוא צריך ליטול ידים ולאכול סעודה בעצמו?

תשובה: לאשכנזים ההולכים כשיטת ברמ"א אין חיוב שיאכל פת אלא שיאכל מהסעודה משהו המצרפו לזימון עימם, אבל טוב להדר שיהיה פנים חדשות שיאכל

בתוך הכירה עצמה שאינם מפסיקים, וממילא צריך גם כן לגרוף או לקטום. והכיסוי הרגיל של הכירה אינו מספיק לעשותו לגרוף או קטום וכמב' במשנ"ב סי' רנ"ג סקפ"א בשם מהרי"ל שכיסוי רגיל אינו עושה היסח דעת הנצרך להתיר שהיה או חזרה, אלא צריך כיסוי נוסף שאינו קבוע שם. וגם המתירים שהיה על פלטה חשמלית אוסרים שהיה על מיחם חשמלי מכיון שיש בו כפתורים להגדיל ולהקטין את החום. ולהניח בשבת לכתחילה מאכל שלא היה מונח בערב שבת, אסור אפילו על נייר כסף כדין הנחה לכתחילה בשבת, אלא רק על כלי עם אוכל המונח על גבי המכסה מערב שבת.
טז. כן כתבו קצוה"ש סי' ב' סי"א וכה"ח סי' ד' קס"ח ורבבות אפרים ח"א סי' י' ואבני ישפה

נאים, ומבואר שגם כריכת הס"ת נכללת במצות ואנוהו אע"פ שאינו מעצם המצוה, ואולי אפשר לדחות ברוחק שבס"ת ייפוי וכבוד הס"ת הוא מעצם המצוה וכמו שמצינו לענין כמה דברים שיש מצוה לכבד את הס"ת.

אמנם, מצינו להדיא במהרי"ל [סדר פדה"ב] להביא את התינוק עטוף בבגדים נאים, ובאמת זו משנה בביכורים שאפילו מצפים את קרני השור שמביא את הביכורים בזהב, וגם המג"א ריש סי' כ"ד והמשנ"ב סוף סי' כ"ד כתבו להדיא לעשות טלית נאה [וציציית נאה] והיינו דס"ל שיש הידור גם בטלית ולא רק בציצית.

טז. שמעתי מרבינו מן הגרי"ש אלישיב זצ"ל שכל המיחם הוא דבר אחד ויש לו דין 'כירה', והמים שבתוכו לא מפסיקים- כמו מים שנמצאים

פת בעצמו¹⁷.

אמר מודים דרבנן בתפילת הלחש

מי שטעה בתפילת הלחש ואמר מודים דרבנן במקום מודים הרגיל, האם יצא ידי חובה?

תשובה: אם המשיך ועל כולם וחתם הטוב שמך וכו' יצא ידי חובה¹⁸.

אם אחרי שאמר ברוך קל ההודאות התחיל ברכת השלום לא יצא ידי חובה ויחזור שוב ויתפלל מברכת מודים ואילך [אלא א"כ הפסיק בדיבור באופן המחייב לחזור לראש- עי' סי' ק"ד, ר' ט¹⁹].

ללמוד ולדעת - מאיר דרך

ניתן לשלוח שאלות למייל: 4118843@gmail.com

יש לפרט את המקרה המדויק.

מודים דרבנן דומה לברכת מודים שבתפילה [ועי' אשי ישראל פכ"ג סנ"ב שהביא כן גם בשם אז נדברו ורכבות אפרים- אבל כל זה רק אם המשיך ועל כולם וכו' וחתם הטוב שמך].

יט. הב"י והב"ח בס"י קכ"ז כתבו שמודים דרבנן אין בו חתימה בשם, ובמנחת פתים [ויד' בשיירי מנחה לאור"ח סי' קי"ד וטל תורה ברכות דף יב.]. דן אם המילה 'קל' נחשב כמו שם ה' לגבי הזכרת השם בחתימה, אמנם בנידון זה לכו"ע לא יצא ידי חובה וכמש"כ הב"י והב"ח, ואין הדבר תלוי בנידון האם 'קל' נחשב שם ומלכות כי זה רק אם אמר ברוך קל קל ההודאות אבל כאן המילה 'קל' מתיחס לנוסח החתימה כמו הקל הקדוש ולא להזכרת שם שמים בברכה וממילא אין כאן הזכרה בכלל גם לא של 'הקל' ולא יצא ידי חובה כלל.

ח"א סי' ב', אבל בדינים והנהגות פ"א ובארחות רבינו ח"ג עמ' קפו הביא בשם החזו"א שאינו צריך נטילה.

יז. ברמ"א [אבה"ע סי' ס"ב, ז'] כתב שהפנים חדשות אינם צריכים לאכול בסעודה, וכ"כ האלף לך שלמה [אור"ח סי' צ"ג]- וכתב שעכ"פ יאכל מגדנות להצטרף עימם, וכן הורה הגרי"ש אלישיב זצ"ל], אבל בשבט הלוי [ח"ח סי' ר"פ] הביא דעות כהמחבר, וכתב שראוי לחוש לשיטות אלו להידור, וכן הביא בפניני שבע ברכות [עמ' ה] בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

יח. שו"ת מהרש"א אלפנרדי [ח"ב סי' ב'- ג'] ע"פ במג"א ובפוסקים [משנ"ב סי' ס"ח סק"א וסי' קי"ד סקל"ד] שאם אין שינוי משמעותי בנוסח הברכה יוצא ידי חובה בדיעבד וענין